

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ІНСТИТУТАМИ

У статті досліджено аспекти формування сучасного фінансово-кредитного ринку та можливості його впливу на розвиток територій і регіонів.

В статье исследованы аспекты формирования современного финансово-кредитного рынка и возможности его влияния на развитие территорий и регионов.

In this paper the formation of the modern aspects of the financial and credit Rink and its potential impact on the development of territories and regions.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові ресурси, грошові кошти, фінансово-кредитні інститути.

Діяльність глобальних фінансових інституцій є чинником, який суттєво впливає на розвиток її економіки, реалізацію програм, спрямованих на ринкове реформування, структурну перебудову народного господарства та стабілізацію національної валюти.

Водночас, ця діяльність є чинником нестабільності української економіки: фінансова заборгованість перед цими організаціями робить економічну систему вразливою, залежною від їх подальших кредитів. Звідси виникає потреба в дослідженні діяльності міжнародних фінансових організацій, їх впливу на розвиток глобалізаційних процесів.

Основною метою статті є дослідження основних проблем і перспектив взаємодії України з міжнародними фінансовими інститутами. Проблеми економічної політики співпраці з міжнародними фінансовими організаціями досліджувались у працях науковців Л.Бальцеровича, О.Білоруса, В.Бодрова, А.Бурковської, А.Гальчинського, І.Гречнікової, Л.Гришиної, Б.Кваснюка, Л.Кістерського, О.Плотнікова, В.Пятницького, І.Розпутенка, А.Філіпенка, В.Хорошковського та ін.

Міжнародна фінансово-кредитна система складається не тільки з міжнародних фінансово-кредитних відносин, а й з інститутів, без яких ці відносини не існували б. Інституціональне забезпечення насамперед зводиться до міжнародних фінансово-кредитних організацій. Серед основних таких інститутів, з якими співпрацює Україна, можна назвати Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Групу Світового банку, до складу якого входять Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ), Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС).

Співпраця України зі Світовим банком здійснюється відповідно до Стратегії партнерства МБРР і МФК з Україною на 2012-2016 фінансові роки, яку схвалено Радою директорів Світового банку 16 лютого 2012 року.

Міжнародні фінансові організації активно сприяють процесові глобалізації через лібералізацію міжнародної торгівлі й усунення валютних обмежень для країн-позичальників. Розробляючи державні концепції і програми соціально-економічного розвитку та виходячи з пріоритету внутрішнього ринку, держава

також має зважити на залежність показника внутрішнього валового продукту країни від зовнішньої торгівлі.

Світова фінансова криза, яка в процесі свого розгортання породжує економічну кризу в багатьох країнах світу, змусила уряди і центральні банки вживати швидких і масштабних рішень щодо підтримання стійкості фінансової системи країни, забезпечення ліквідності банківської системи, підтримання виробництва й економічного зростання, а також мінімізації соціальних витрат працівників і населення.

Міжнародні фінансові організації мають велике значення для покращення економічного становища України. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями сприяє поліпшенню макрофінансових показників стабілізації, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва.

Україна за роки незалежності приєдналась до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій згідно з законодавством України. За весь час співробітництва (з 1992 року) Україна отримала кредитних ресурсів від вищезгаданих організацій на загальну суму більше, ніж 15,4 млрд. доларів США, в тому числі:

- від Міжнародного валютного фонду – 4,41 млрд. доларів США (3009,83 млн. спеціальних прав запозичень);
- від Міжнародного банку реконструкції та розвитку – 5,3 млрд. доларів США;
- від Європейського банку реконструкції та розвитку – 3,2 млрд. євро;
- від Міжнародної фінансової корпорації – 786 млн. доларів США;
- від Чорноморського банку торгівлі і розвитку – 180 млн. доларів США [3].

Загальний обсяг ресурсів, які Україна може отримувати від міжнародних фінансових організацій для впровадження пріоритетних проектів розвитку, складає 2-2,5 млрд. дол. США щорічно, що відповідає потребам у залученні фінансових ресурсів протягом останніх 5 років.

Запозичення в Світовому банку і Європейському банку реконструкції та розвитку залишається вигідним для України з огляду на термін, на який надаються кредити, вартість ресурсів, інституційний вплив та передачу знань.

Крім того, успішне співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями є також важливим індикатором для іноземних приватних інвесторів.

Одним з основних партнерів України є Міжнародний валютний фонд. Надання позичок МВФ розпочалося з 1994 року. Кредити було виділено на економічну трансформацію та досягнення макроекономічної фінансової стабілізації в Україні. У співробітництві України з МВФ у межах кредитних програм можна виділити кілька етапів (табл. 1).

28 липня 2010 року Україна ухвалила нову спільну з МВФ програму «стенд-бай» на загальну суму 10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол. США), строком на 2,5 роки, скасувавши угоду «стенд-бай», затверджену в листопаді 2008 року, у тому числі

ФІНАНСИ

усі транші, що ще залишилися відповідно до тієї угоди. 2 серпня 2010 року Україна отримала перший транш згідно з новою програмою у розмірі 1 250 млрд. СПЗ (1,89 млрд. дол. США), з них до бюджету направлено 675 млн. СПЗ (1,022 млрд. дол. США).

Таблиця 1

Співробітництво України з МВФ у межах кредитних програм [3]

Етапи	Програми фінансування	Сума кредиту
Перший етап (1994-1995 роки)	Системна трансформаційна позика	498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол.)
Другий етап (1995-1998 роки)	Трирічні програми «стенд-бай»	1318,2 млн. СПЗ (1935 млн. дол.)
Третій етап (1998-2002 роки)	Програма розширеного фінансування	1193 млн. СПЗ (1591 млн. дол.)
Четвертий етап (2002-2008 роки)	«Попереджувальний стенд- бай»	411,6 млн. СПЗ (600 млн. дол.)
П'ятий етап (2008-2012 роки)	Програма «стенд-бай» затверджена 05.11.08 р.	11 млрд. СПЗ (16,43 млрд. дол.), але фактично 10,6 млрд. дол.
	Програма «стенд-бай» затверджена 28.07.10 р.	10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол.)

Оскільки Україна повинна повернути взятий у 2008 році кредит, то МВФ розробив програму на 2010-2014 фінансові роки, протягом яких Україна зобов'язана повернути кредит (табл. 2).

Таблиця 2

Виплати до МВФ, протягом 2010-2014 років, млн. СПЗ [2]

Назва показників	2010 рік	2011 рік	2012 рік	Прогноз на 2013 рік	Прогноз на 2014 рік
Основний борг	-	-	2,23	3,50	1,27
Відсотки/збори	0,11	0,15	0,13	0,05	0,01
Всього	0,11	0,15	2,36	3,55	1,28

Як видно з табл. 2, кредит від МВФ є порівняно дешевим, оскільки передбачає виплату відсотків у розмірі близько 2% річних від загальної суми боргу. Погашення основної суми боргу буде здійснюватися з 2012 по 2014 роки [4].

Продовження співпраці України з МВФ може принести користь економіці країни, але існують й деякі ризики. Продовження співпраці з МВФ має стати гарантією проведення структурних реформ в українській економіці. Інший позитивний момент – внутрішня і зовнішня стабільність, підтримка курсу, покриття дефіциту бюджету. Водночас, робота програми МВФ означає можливість появи ризиків, зокрема, кошти від МВФ можуть бути витрачені не на структурні реформи. Другим ризиком є збільшення державного боргу, що в свою чергу може призвести до нездатності уряду його обслуговування і загрози дефолту.

Важливим моментом боргової політики залишається джерело фінансування, доцільність отриманих кредитів та їх правильне використання.

Головними проблемами при реалізації проектів міжнародних фінансових інститутів в Україні є:

- недосконале законодавство та нормативна база стосовно процедури набуття угодами про надання позики чинності;
- недостатньо якісна діяльність державних інститутів, відповідальних за реалізацію проектів міжнародних фінансових організацій в Україні та ін.

У сучасних умовах проблемними питаннями співробітництва України з

міжнародними фінансовими організаціями залишаються такі:

- стан інвестиційного середовища – на сьогодні обсяги іноземних інвестицій в Україні є надзвичайно низькими;
- низька ефективність активів міжнародних фінансових організацій в Україні [3].

Досвід взаємодії України з міжнародними інституціями підтверджує необхідність суттєвого удосконалення її форм та механізмів. Необхідно зазначити, що засади співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями мають бути вдосконаленими в рамках запровадження нових процедур підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України.

Політика України щодо співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, що викладена в державних програмах, має бути значно удосконалена. Для того, щоби співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями була якомога ефективнішою і сприяла економічному зростанню, державна економічна політика зобов'язана:

- підтримувати конструктивні відносини з приватними кредиторами і не бути уразливою до зовнішніх обставин завдяки обережному, завбачливому управлінню своїм зовнішнім боргом і резервами;
- прийняти економічно й фінансово обґрунтовану програму, яка б конкретизувала кількісні показники і передбачала заходи, спрямовані на її реалізацію для досягнення позитивних результатів;
- спрямувати свою економічну і фінансову політику на стимулювання економічного зростання, стабілізування цін, поліпшення добробуту;
- сприяти становленню та розвитку міжнародних ринків товарів і послуг, модернізації та підвищенню ефективності діяльності підприємств державного і приватного секторів країни шляхом створення відкритої, конкурентної та справедливої системи управління закупівельними операціями [7].

Засади співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями мають визначати цілі та напрями співробітництва в розрізі конкретних проектів, оскільки практичним втіленням підтримки курсу України на здійснення економічних реформ є допомога, що надається міжнародними фінансовими організаціями у вигляді кредитів та позик, які використовуються для реалізації пріоритетних проектів соціального й економічного розвитку.

Реалізація засад співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями також має бути узгоджена з відповідними стратегіями допомоги цих організацій Україні. Україна в 2013 р. сподівається отримати новий пакет допомоги від Міжнародного валютного фонду в рамках програми «stand by» загальним обсягом 15,5 млрд. дол. США, яка була заморожена з березня 2012 року.

Отже, відправним пунктом для української економічної системи має бути набір цілей, єдиний для державного і приватного секторів. Він повинен сприяти прозорості економіки держави, розвитку міжнародного ринку капіталу і глобальної конкуренції.

Основною метою спільних з міжнародними фінансовими організаціями програм

є створення умов для сталого економічного зростання за рахунок санації системи державних фінансів. Усе це має сприяти: вивільненню внутрішніх фінансових ресурсів для інвестування в реальну економіку, щоб уникнути її поглинання бюджетним дефіцитом, який виник внаслідок низької ефективності економічної системи країни; створенню сприятливих умов для припливу прямих інвестицій, тобто не короткострокових спекулятивних, а довгострокових стратегічних інвесторів, що, зрештою, має привести до сталого економічного зростання.

З метою підвищення ефективності співпраці з міжнародними фінансовими інституціями потрібно: розробити стратегію співпраці України з міжнародними інститутами, удосконалити механізми управління державним боргом, збільшити питому вагу кредитів; істотно поліпшити кадрове забезпечення сфери міжнародних валютно-кредитних відносин; сприяти законодавчому формуванню бюджету розвитку та створенню Українського банку реконструкції й розвитку як фінансового інструмента реалізації політики економічного зростання на основі конкурсного кредитування інвестиційних проектів [6].

Отже, взаємодія України з міжнародними фінансовими організаціями повинна витікати з об'єктивних умов економічного розвитку, враховувати внутрішні та зовнішні фактори впливу і глобальну перспективу, базуватись на попередніх комплексних оцінках можливих позитивних і негативних наслідків. Для обґрунтування такої політики необхідна інтенсифікація наукових досліджень і практична реалізація їх результатів.

Список використаних джерел:

1. Антоненко І. Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями - шлях до стабільності та розвитку в період кризи. // [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal
2. Гришина ЛІ.О. Україна та Міжнародний валютний фонд: перспективи співпраці [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal.
3. Д'якур М. В. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.intkonf.org.
4. Заярна Н.М. Міжнародні фінансові організації та їх значення у процесі трансформації економіки України <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Лобас М.Г. Міжнародні фінансові організації та їх значення для економічного розвитку країн. // [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
6. Савченко К.В. Вплив міжнародних фінансових організацій на реалізацію стабілізаційної політики в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.